

Inuiaqatigiilerineq A - 2022

1. Ilinniartitsissutip inissisimanera

Inuiaqatigiilerinermi sammineqarput Kalaallit Nunaanni, Danmarkimi nunanilu tamani inuiaqatigiinni pissutsit. Ilinniartitsissut nunami namminerimi, nunap immikkoortuini nunarsuarmilu inuiaqatigiit ineriartorneranni pisut annertuut assigiinngiiaaqisullu pillugit misilitakkanik atuagarsorlunilu ilisimasaqarfiulersarpoq. Inuit pissusaanni, aningaasaqarnikkut politikikkullu inuiaqatigiinni maannakkut ineriartornermik taaguutit atassuteqartinnerisigut isummat iliuusissatullu periarfissat pitsaassusilersinneqartarput.

2. Ilinniartitsissummi siunertat

Ilisimasat piginnaasallu

Ilinniartut Kalaallit Nunaanni nunanilu tamani inuiaqatigiinnik tunngasunik inuiaqatigiinnilu nutaaliaasuni ineriartornermut sunniutaasunik ilisimasaqalissapput paasinnillutillu.

Iikkagaqartarnermi sulinermilu piginnaasat

Ilinniartut ilaatigut ilinniagaqaqqinnissaminnut tunngatillugu inuiaqatigiinnik ilisimatusarnermi periutsini taaguutit, atuagarsorluni ingerlatsinerit ataasiakkaat periutsillu atorlugit misilitakkat tunngavigalugit ajornartorsiutinik suliaqarsinnaassapput.

Inuttut inuillu akornanni attaveqaqatigiittarnermi piginnaasat

Inuit ataasiakkaat inuiaqatigiillu akornanni pissutsit ilinniartut paasisinnaassavaat, taamaalillutik inuiaqatigiinni ajornartorsiutinik nammineerlutik ataatsimoorlutillu aaqqiissutissatut siunnersuutinik nassaarsinnaassallutik. Tamassumunnga atatillugu ilinniartut inuiaqatigiinni innuttaasutut aalajangiisarnerit qanoq iliorlutik sunniuteqarfigisinnaanerlugit politikimullu sunniuteqarsinnaanerlutik paasisaqarfigisavaat.

Kulturikkut inuiaqatigiillu akornanni piginnaasat

Ilinniartut suliamik ingerlatsineq tunngavigalugu inuit tamat oqartussaaqataaneranni pissutsinik inuit tamat oqartussaaqataanerannut inuiaqatigiinnilu ineriartornermut pingaaruteqartunik oqallinnermut isummersinnaassapput peqataallutillu, nammineerlutillu inuiaqatigiinni ajornartorsiutit pillugit tatiginartumik pitsaassusilimmillu oqallissinnaassallutik isummersinnaassallutillu. Ilinniartut tamassumunnga atatillugu kulturimut inuiaqatigiinnullu tunngatillugu, inuiaqatigiinni tamat oqartussaaqataaffigisaanni akisussaassuseqalersinnaassapput sunniuteqarsinnaassallutillu.

3. Iikkagassatut anguniakkat imarisaalu

3.1 Iikkagassatut anguniakkat

Ilinniartut uku piginnaalissavaat:

- a) Ilinniartitsissutip sammisaanit ilisimasat inuiaqatigiinni ajornartorsiutit maanna atuuttut misissornissaannut taakkulu aaqqiiviginissaannut atorsinnaallugillu akuleriisissinnaanerat
- b) taaguutit atuagarsorlunilu ingerlatsinerit ataasiakkaat atorlugit inuiaqatigiinni ajornartorsiutit nassuiarsinnaassavaat
- c) politikimi immikkoortunik misissuisinnaassapput uppersaasiorlutillu, tassunga ilanngullugu naalagaaffeqatigiinnermi nunarsuarmilu pissutsit pingaaruteqassusiat,

- d) pissaanermut aamma politikikkut isummertarnermut atatillugu pisartut misissornissaat
- e) inuiaqatigiinni allannguutit aamma inooqatigiissutsikkut kulturikkullu ilutsit allanngornerisa imminnut ataqatigiiffiik sanilliussillunilu nassuiaasinnaaneq
- f) nunami namminerimi, nunap immikkoortuini nunarsuarmilu tamarmi aningaasaqarnikkut tulleriissaarinerimi ajornartorsiutit aalajangersimasut misissornissaat aaqqiissutaasinnaasullu oqallisiginissaat
- g) nunani assigiinngitsuni aningaasaqarnikkut ineriartornerminni assigiinngitsunik killiffilinni misissorsinnaassavaat sanilliullugillu, tassunga ilanngullugu nunami namminerimi nunarsuarmilu pissutsit imminnut atanerat
- h) politikikkut aqutsinerup niuernikkullu aqutsinerup kinguneri nassuiarlugillu oqallisiginissaat
- i) nunat tamat akornanni aaqquissuussinerimi pisartut ineriartornikkullu sammiviit nassuiarnissaat aamma tamatumunnga atatillugu Kalaallit Nunaata iliuseqarnissamut periarfissaasa oqallisiginerat
- j) ilinniartitsissutip inissisimanagera periusaalu pillugit ilisimasaqassutsimik takutitsineq
- k) ajornartorsiutit suliamut tunngasut erseqqissumik oqaasertalersornissaat, tamatumunnga ilanngullugit isummiussaagallartut piviusunngortinniarneqarsinnaasut aamma atortussanik katersineq, naliliineq suliarinninnerlu, tamatumunnga ilanngullugit kisitsisitigut atortussat, ajornartorsiutinik misissuinermit, oqallisigininnermut inerniliinermullu atugassatut
- l) inuiaqatigiinnik ilisimatusarnermit ilisimasat periutsillu misissuinerit apersuusersuisumik nalilernissaannut atornissaat aamma misilittakkat tunngavigalugit misissuinerit annikinnerusut ingerlannissaat
- m) tunngavilersuutit, oqariartuutit, nassuiaatit teoriillu assigiinngitsut immikkoortissinnaanissaat
- n) naatsorsuinerit pigineqartut namminerlu naatsorsuinerit, tabelit, diagrammit ilusiliussallu atorlugit suliamut atatillugu ataqatigiiffiit ineriartornermilu pissutsit saqqummiusinnaallugillu erseqqissarsinnaanissaat
- o) misilittakkat teoriillu tunngavigalugit ataqatigiiffiit allalluni oqaasiinnakkullu ilusilersorluakkamik nikerartumillu oqaasertalersinnaanissaat, ilinniartitsissummi taksonomi oqariaatsillu atorlugit
- p) nammineq isummat pillugit ataqatigiissumik assigiinngisitaartumillu tunngavilersuisinnaaneq, taakkunanngalu teoriinut attavilersinnaanerat oqallisiginissaannullu peqataasinnaaneq.

3.2 Ilinniartitsissutip imarisai pingaarnerit

Ilinniartitsissutip imarisai pingaarnerit ukuupput:

Politikki

- a) politikkami tunngaviusumik isummat, tassunga ilanngullugit konservatisme, liberalisme aamma socialisme, politikikkut avissarfiit aamma qinersisartut pissusilersortarneri
- b) pissaanermik aamma demokratiimik paasinninnerit . nunami imminerimi, nunap immikkoortuini nunarsuarlu tamakkerlugu, tamatumunnga ilanngullugu eqqartuussiveqarnerup pingaarutaa
- c) politikikkut aaqquissuussinerit assigiinngitsut, naalagaaffeqatigiinneq ilanngullugu.

Sociologi

- d) Kalaallit Nunaanni nunanilu allani kinaassutsimik pilersitsisarneq inuillu atugaqalertarnerat
- e) tusagassiutit amerlasuunut saaffiginnittut politikimmilu isummanik pilersitsisarneq
- f) inooqatigiissutsikkut assigiinngissuseq, kulturikkut ilutsit, inooqatigiissutsikkut nikissinnaassuseq aamma inuiaqatigiit allanngoriartarnerat
- g) nunarsuarmioqataalerneq aamma inuiaqatigiit ineriartarnerat

Aningaasaqarneq

- h) atugarissaarnermi tunngaviit, tassunga ilanngullugit naalagaaffik, niuerfiit inuinnaallu
- i) aningaasatigut aqutsinermi tunngaviit, tamatumunnga ilanngullugit nungusaataangitsumik ineriartorneq
- j) Inuiaqatigiinni aningaasaqarnermi ataqatigiiffiit, aningaasaqarnikkut nikerartut allanngornerisa sunniuteqartarnerat aamma nunami namminerme, nunap immikkoortuini nunarsuarmilu aqutsineq
- k) Anguniakkatigut aporaaffiit aamma qitiusumit aningaasaqarnikkut politikkit

Nunat tamat akornanni politikki

- l) Kalaallit Nunaata naalagaaffimmi inatsisitigut insissisimaffia aamma naalagaaffeqatigiinnermi nunarsuarmilu iliuseqarnissamut periarfissai
- m) Atlantikup Avannaani, Europami nunallu tamat akornanni peqataasut, pissaaneq, isumannaallisaaneq, aporaannerit akuulersitsinerlu
- n) Nunarsuarmioqataaleriartorneq inuiaqatigiinnilu ineriartorneq

Periuseq

- o) komparativimik, kvalitativimik aamma kvantitativimik periutsit
- p) kisitsisitigut anguniakkat, tamatumunnga ilanngullugu lineær regression aamma assigiinngissutsinut takutinneqarsinnaasunut anguniakkat

3.3 Ilasutitut ilinniakkat

Ilinniartut taamaallaat pingaarnertut ilinniakkat atorlugit ilikkagassatigut anguniakkat angusinnaassanngilaat. Ilinniartitsissummi anguniakkat anguneqassapput ilinniartitsissutip imarisaani pingaarnerni oqariaatsit teoriillu ilasutitut ilinniakkat misissornerinut atonerisigut. Ilasutitut ilinniakkat imaattuugajuttarput inuiaqatigiit maannakkut oqallinnerannit assersuutit, allaaserisatut, kisitsisinik paasissutissatut tusagassiissutinillu elektroniskiusunit tigullatsiakatut iluseqartut.

Inuiqatigiilerinermik ilisimatusarnermit saqqummersitat ilasutitut ilinniakkanut ilaapput, suliamut atatillugu oqaatsit ersarissut atorneqarnerinut, periutsitigut ingerlatseriaatsinut aamma ilisimatusarnikkut uppernarsaariaatsinut assersuutitut.

Inuiaqatigiilerinermi suliamut atatillugu isiginneriaatsit suliat akimorlugit ajornartorsiutinut ingerlatanullu avammut sammisunut tunngasut ilasutitut ilinniakkanut ilaassapput.

Ilasutitut ilinniakkat ilinniartitsissutip imarisaatut pingaarnertulli sapinngisaq naapertorlugu Kalaallit Nunaanni nunallu tamat akornanni pissutsinut sanilliunneqartassapput.

4. Ilinniartitsinermik aaqqissuussineq

4.1 Ilinniartitsinermi tunngaviit

- a) Ilinniartitsinerni ilinniartut ilinniakkani qaffasissusiat ilisimasaallu aallaavigineqassapput.
- b) Ilinniartitsineq imatut aaqqissuunneqassaaq ilinniartitsisut ilinniartullu akornani ilikkagaqartarnermi oqaloqatigiittarnerattut sapinngisamik isikkulerlugu.
- c) Ilinniartitsineq imatut aaqqissuunneqassaaq ilinniartitseriaatsit assigiinngitsut paarlakaajaanegassallutik.
- d) Ilinniartitsineq imatut aaqqissuunneqassaaq ilinniartut soqutigisaat pisariaqartitaallu isiginiarneqassallutik, taaamaalilluni ilinniartut ilinniartitsissutip pissanganartuuneranik, naleqquttuuneranik soqutiginarartuuneranillu misigisaqarnissamut periarfissinneqassallutik.
- e) Ilinniartitsineq imatut aaqqissuunneqassaaq ilinniagaqarnerup ingerlanneqarnerani sammisanilu ineriartortitsinermi ilinniartitsissut siuariarfiussalluni, tassa ilinniartitsissummi oqaatsit oqariartaatsillu ineriartorfiussallutik, taamaalilluni ilinniartut namminneerlutik suliariaaseqarnissamik ajornakusoortunillu eqqarsartarnissamut piffissap ingerlanerani sungiusarneqassallutik.
- f) ilinniartitsineq imatut aaqqissuunneqassaaq inuiaqatigiinnut avatangiiserisanut annertunerpaamik attuumassuteqalersillugu.

Ilinniartitsineq aaqqissuunneqassaaq ilinniartut inuiaqatigiinni maannakkut ajornartorsiutinut aaqqiinernullu tunngatillugu tupigusuutaanni alapernaannerannilu sammisanik aallaaveqarluni. Ilinniartitsinerup pilersarusiornerani ilinniartut peqataatinneqassapput, tassunga ilanngullugit ajornartorsiutinik suleriaatsinillu toqqaanermi.

Ilinniarnermi ilinniartitsissummi immikkoortunik ataasiakkaanik ataqqinnilluni ataatsimoortillugit isiginnittoqassaaq. Ilinniartitsineq imatut aaqqissuunneqassaaq pissutsini ataasiakkaani tunngaviit immikkullu ittut akornanni paarlakaajaatsitsisoqassalluni. Pissutsinik ataasiakkaanik tunngaveqarluni ilinniarnermi maannakkut ajornartorsiutit ataaseq arlallilluunniit nalinginnaasumik aallaavigineqassapput, tassani taaguutit periutsillu immikkoortuni arlalinni atorneqartuussallutik. Tunngaviit immikkut ittut tunngavigalugit ilinniarnermi immikkoortut ataasiakkaat aallaaviugajuttarput, aammalu taaguutit atuagarsornermi imminnut atassuteqarnerit periutsillu ajornartorsiutinik tamassuma kingorna misissuinermi ingerlatitseqqiinermilu aallaaviugajunneqartarput. Ilinniarnernup ingerlanerani tamarmi suliamik ingerlatsinermi ilinniartut ataasiakkaat namminneq isummaminik, tunngavilersuutiminnik nalilersuinerminillu saqqummiussinissamut periarfissinnissat pingaartinneqassaaq.

Ingerlatsinermi tamarmiusumi pingaartinneqassaaq, ilinniartut ataasiakkaat suliamut tunngatillugu ajornartorsiutinik suliamullu tunngasunik tunngaveqarluni nammineerluni saqqummiinissaa aamma nammineq isummaminik, tunngavilersuutiminik naliliinerminillu saqqummiinissaa. Ingerlatsineq tamaat suliamut tunngatillugu imarisaasutigut aamma ilinniartut tunngavilersuinerannut erseqqissaanerannut piumasagaatit sakkortusiartuartinneqassapput, tamatumunnga ilanngullugit ataqatigiiffinnik teoretiskiusunik atuinerat.

Ilinniartitsineq aaqqissuunneqassaaq, isummersornerit, teoriit, periutsit suleriaatsillu toqqarneranni tamatigoortuulluni.

4.2 Suleriaatsit

Suleriaatsit assigiinngiiaartillugit ilinniartunillu suliaqartitsilersut ilinniartitsinermi atorneqassapput, ilinniartut taamaalillutik suliamik ingerlatsinermi imminnut atassuteqarnernik misissuinissamut, uppersarsaasiornissamut, ingerlatitseqqiinissamut oqallinnissamullu periarfissinneqassallutik.

Ingerlatsinermi tamarmiusumi minnerpaamik allalluni suliniutit marluk suliarineqassapput, taakkunangalu ataaseq misilittakkat tunngavigalugit misissuinerussalluni. Suliniutinit nalunaarusiat marluk, tamatumunnga ilanngullugit atortut tunuliaqutarisat, oqaluttariarsorluni misilitsinnerup tunngavissaasa ilagaat ilinniartitsinerullu allaaserineranut ilaassallutik.

Ingerlatsinermi tamarmi suleriaatsit nammieernerulersitsisut ilinniagaqalernissamullu piareersaasut angujartuaarneqassapput, tassuunakkut ilinniartut namminneerlutik suliamut tunngatillugu ajornartorsiutinik inissitsiterisinnaangorlugit, misissuisinnaangorlugit nassuiaasinnaangorlugillu.

Ilinniartitsineq imatut aaqqissuunneqassaaq, taamaalilluni ilinniartut assigiinngiiaartut, taakku ilikkagaqariaasiat pisariaqartitaallu isiginiarneqassallutik. Ilinniartut ilinniartitsissummi oqaatsinik siullertut oqaasillit aappaattullu oqaasillit isiginiarneqassapput.

Ingerlatsinerit avammut sammisut ingerlanneqassapput avataaniit ilinniartitsisoqarnertut, suliffeqarfinnut pulaarnertut imaluunniit misilittakkat aallaavigalugit misissuinertut iluseqartumik, suliniutinullu aalajangersimasunut ataqatigiisinneqassalluni imaluunniit ilinniartitsinermit akuutinneqarluni.

Allattariarsorluni suliat pilersaarusiorneqassapput siumukarfiusussangorlugit aamma ilinniartitsissutinut allani allattariarsorluni sulianut ataqatigiissillugit. Ingerlatsinermi tamarmi allattariarsorluni suliat ilinniartitsissummi taksonomimi killiffitsigut ajornarsiartuaartut suliarineqartassapput. Allattariarsornikkut ilinniartitsissutinik allanik suleqateqarnermi inuiaqatigiilerineq A-mit tapertaliunneqarsinnaapput suliamut atatillugu saqqummiussat ilinniartitsissummi suliaqariaatsitut iluseqartut, oqariaatsit, teoriit, misilittakkat periutsillu atorneri aqutigalugit.

Allattariarsorluni suliat ilinniartitsissummi anguniakkat piviusunngortinniarnertat tapersissavaat, tamatumunnga ilanngullugit taksonomimi killiffinni suliamut atatillugu ajornartorsiutinik aaqqissuulluakkamik saqqummiisinnaaneq inuiaqatigiilerinermi periutsit teoriillu atornerisigut. Allalluni suliaqariaatsit assigiinngitsut atortussiallu nikerartillugit suliarineqassapput, tamatumunnga ilanngullugit allatanik kisitsisinillu atortussiat. Ilinniartut ikorsiissutinik atuinermikkut suliamut atatillugu ataqatigiiffiit uppersarsinnaassavaat, taamatullu ilinniartut atortussiat tunniunneqartut namminneerlutik ilaartorsinnaassallugit.

Oqaluttariarsorluni saqqummiinernut atatillugu suliamik tamakkiisumik takunnissinnaanissamut, ilusilersuinissamut ajornartorsiutinillu oqaasertalersuinissamut sakkutut, eqikkaalluni ataatsimut katitsernerit suliarineqartassapput.

Ataqatigiissumik, allanngorartumik tunngavilersorluakkamillu ataavassusilimmik tunngavilersuinissamut piumasaaqatit sakkortusiartuaarneqassapput, taamatullu tunngavissaqartumik paasisat eqikkaanerillu ilaatinneqassallutik.

4.3. It

Atortussat sillimmatillu digitaliusut ilinniartitsinermit atorneqassapput ilinniartitsissummi anguniakkanut perorsaanermillu ingerlatsinermit tapertatut. It ukununga atorneqarsinnaavoq

- aningaasaqarnikkut ataqatigiiffinnik pisusaartitsineq
- anguniagaqarluartumik apersuusersuisumillu paasissutissanik ujarlerneq
- saqqummiineq suliarinninnerlu, tamatumnunnga ilanngullugit tabelinik, diagramminik ilusilianillu naatsorsuineq pilersitsinerlu,
- kisitsisinik misissueqqissaarneq tamatumnunnga ilanngullugu lineær regression
- inuiaqatigiinni ajornartorsiutit pillugit ilisimasanik avitseqatigiinneq oqallinnermullu peqataaneq.

Nittartakkanik inuiaqatigiilerinermit naapertuuttunik qitiusunillu innersuussinerit aamma aalajangersimasumik sammiveqarluni ujarleriaatsinik atuinissaq ingerlatsinermit ilaassapput, tamatumnunnga ilanngullugu paasissutissat uppersusaannik apersuusersuisumik naliliineq. Ataatsimooqatigiiffinnik digitaliusunik atuineq ilinniartitsinermit akuutinneqassaaq. Allattariarsorluni sulianik suliniutinillu suliaqarnermi paasissutissat paasissutissanillu saqqummiinerit assigiinngitsut ilinniartitsinermit akuutinneqarsinnaassapput. Aammattaq It atorneqassaaq misilittakkat tunngavigalugit misissuinermit sakkutut

4.4 Ilinniartitsissummi oqaatsit

Ilinniartitsineq imatut aqqissuunneqassaaq ilinniartut ilinniartitsissummi oqaatsinik atuinerat ilinniartitsissummi taaguutinik paasinninnerat atuinerallu aqqissuussamik ineriartortillugu. Ilinniartitsineq imatut aqqissuunneqassaaq ilinniartut ilinniartitsissummi taassuma siuliani oqaatsinik taaguutinillu paasinnissinnaalariartortillugit.

4.5 Ilinniartitsissutitut allanut atassuteqartitsineq

Inuiaqatigiilerineq A ilinniartitsissutit ataqatigiinnissaannik nalinginnaasumik piumasaaqammut ilaatinneqarpoq. Ilinniartitsissutit imarisaasa pingaernerit aamma ilassutitut ilikkagassat ilaat toqqarneqassapput suliarineqarlutillu, ilinniakkatut sammivimmi ilinniakkatigut ataqatigiinnermit tapertaasussanngorlugit.

Inuiaqatigiilerineq A inuiaqatigiinni maanna ajornartorsiutit ataqatigiissumik paasinissaannut tapertaassaaq. Ilinniartitsinermit ingerlatsinerit aalajangersimasuni ilinniartitsissut oqaatsinik, periutsinik teoriinillu misilittakkat tunngavigalugit misissuinermit atorsinnaasunik tapertaassaaq.

Ilinniakkap sammiviani ingerlatsineq

Ilinniakkap sammiviani ingerlatsinerit allalluni suliniutit minnerpaamik marluk imm. 4.2-p ataani eqqaaneqartut ilinniartitsissutinik akimuilluni suliniutaassapput, tassanilu matematik ilaatineqassalluni. Suliniutit tigussaasuussapput imarissallugulu suliamut atatillugu ajornartorsiutit erseqqissumik inuiaqatigiilerinermit sammisoq. Ajornartorsiutit suliarinerani

periutsinik atorneqartunik nassuiaaneq ilaassaaq aamma atortut uppernarsaataasussat. Suliamullu atatillugu itisilerisinnaaneq takutinneqassalluni. Aningaasaqarnermut tunngatillugu ilikkagassat ilaasa aamma inuiaqatigiilerinermi ilisimatusarnikkut kvantitativimik periutsit ilaasa suliarineranni, tamatumunnga ilanngullugit kisitsisitigut anguniakkat atorlugillu nassuiarnerat, matematikkimut atassusiisoqassaaq.

5. Nalilersuineq

5.1 Ingerlaavartumik nalilersuineq

Ataasiakkaanik ilitsersuisarnikkut, ilinniartitsiviup iluani misilitsinnerit atonerisigut ilinniartitsissummilu ingerlatat pillugit utertitsilluni nalunaruteqarnikkut ilinniartut ilinniartitsissummi killiffimminni qaffasissusiannik ineriartornerannillu ersarissumik paasisinneqassapput. Nalilersuineri tunngaviit tassaapput ilikkagassatut anguniakkat. Aamma ingerlatat ilinniartut ilinniartitsissummi ineriartornerminnik nammineerlutik qisuariartitsisartut ingerlanneqassapput. Allattariarsorluni oqaluttariarsorlunilu ingerlatat pillugit utertitsilluni nalunaaruteqarnerat tunngavilersuisarnerit, aaqqissuussinerit, oqaasertalersuisinnaassuseq suliamillu ingerlatsineri eqqortuliornerit pillugit eqqorluartumik ilitsersuisarnikkut pissapput.

Minnerpaamik semesterini tamani ilinniartut ilinniartitsissummi suliaqarnerannik, peqataavinnerannik pimoorussinerannillu nalilersuisoqartassaaq. Tamassumunnga atatillugu ilinniartitsineri ataatsimut nalilersuisoqartassaaq.

5.2 Misilitseriaatsit

Qitiusumit suliaakkiissutaasumik allattariarsorluni ataatsimik misilitsittoqassaaq oqaluttariarsorlunilu ataatsimik misilitsittoqarluni.

Allattariarsorluni misilitsinneq

Misilitsinneq nalunaaquttap-akunnerinik 6-inik sivisussuseqarpoq. Misilitsinnerup aallartinnerani taamaallaat suliaakkiissutit oqaasertaat tunniunneqassapput. Ilinniarfiup pisortaata aalajangersimappagu, soraarummeertussap suliaakkiissutit tunngavigalugit piareersarnera suleqatigiikkaarluni pisinnaasoq, soraarummeertussat toqqassavaat suleqatigiillutik kisimiillutilluunniit piareersarniarnerlutik. Nalunaaquttap akunnerata ataatsip qaangiunnerani ilanngussat tunniunneqassapput. Akunnerni tulliuttuni tallimani ataasiakkaarluni akissutissaq ilusilersorneqassaaq inuiaqatigiilerinermi ilisimasat, oqariaatsit, teoriit periutsillu atorlugit.

Oqaluttariarsorluni misilitsinneq

Oqaluttariarsorluni misilitsinneq pissaq misilitsinnermi atortussat ilisimariikkamik qulequtallit aamma ilisimariinngisanik ilassutitut atortussallit quppernernerik nalinginnaasunik 8-10-nik annertussusillit tunngavigalugit, qupperneq nalinginnaasoq ataaseq 2400-nik naqinneqarpoq, akunnequsersuutit ilanngullugit. Elektroniskimik tusagassiissutinit atortussiat ilanngussat ilaattut atorneqarpata, minutsit 4-7 assigaat qupperneq nalinginnaasoq ataaseq. Misilitsinnermi atortussat qulequtaat ilisimaneqartarpoq, tassami taassuma assigaa ingerlatsinerup quleqautaa.

Misilitsinnissamut atortussiat sapinngisamik suliaassiissutinik assigiinngitsunik ilusilinnik imaqqassapput, tamatumunnga ilanngullugit allatat aamma kisitsisitigut atortussiat.

Misilitsinnermi atortussiat ataatsimoorlutik ilinniartitsissummi anguniakkat tamaasa matussusissavaat. Misilitsinnermi atortussiat ataatsit annerpaamik soraarummeertuni ataatsimoortuni (ataaniittoq takuuk) pingasuni atorreqarsinnaapput.

Soraarummeerneq soraarummeertumut ataatsimut minutsit 30-t missaannik sivisusseqassaaq. Nalunaaquttap-akunnerisa 24-t missaat piareersarfiussapput, taamaattoq akunnernik 24-nik ikinnerunatik, eqikkaanermillu suliaqarnermut atorreqassallutik. Ilinniarfiup pisortaata aalajangersimappagu, piareersarnek suleqatigiikkaarluni pisinnaasoq, soraarummeertussat aalajangissavaat suleqatigiillutik piareersarniarnerlutik imaluunniit kisimillutik piareersarniarnerlutik. Soraarummeertut ataatsimoortut tassaapput suleqatigiit taaneqartutut ittut imaluunniit soraarummeertoq kisimilluni piareersartoq. Soraarummeertut ataatsimoortut tassaapput suleqatigiit qulaani pineqartutut ittut imaluunniit ataasiakkaarlutik soraarummeertut kisimiillutik piareersartut.

Ilanngussatut atortussiat tunniunneqartut, ilinniartitsissutip imarisai pingaarnertit naapertuuttut aamma atortussat piareersarnerup ingerlanerani nassaarineqarsimasut tunngavigalugit, soraarummeertoq paaserusutaminik oqaasertaliissaaq pingaarnertut apeqqutigiumasaminik, tamatumalu nanginneratut inuiaqatigiilerinnermi ajornartorsiutit inissitsitissassallugit, misissussallugit oqallisigalugillu. Soraarummeersitsinnermi aallaaviussaaq soraarummeertup eqikkaanermik saqqummiinera (min. 10 miss.) malitsigisaanillu soraarummersitsisumit itisilerissutaasunik apersorneqarluni kiisalu soraarummeertoq soraarummeersitsisorlu suliamut atasumik oqaloqatigiissallutik.

5.3. Naliliinnermi tunngaviit

Allattariarsorluni aamma oqaluttariarsorluni misilitsinnermi nalilerneqassaaq, qanoq annertutigisumik ilinniartuq ilinniartitsissummi anguniakkanik, imm. 3.1-imi taaneqartunik, angusaqarsimanersoq.

Allattariarsorluni misilitsinnermi soraarummeertup inuiaqatigiilerinnermi ilisimatusarnikkut tunngaveqartumik ajornartorsiummik ataatsimik amerlanernilluunniit paasinninnini takutissavaa.

Naliliinnermi makku pingaartinneqassapput:

- a) ilinniartitsissutip taksonomimi killiffiisigut misissueqqissarsinnaaneq saqqummiisinaanerlu
- b) atortussiat iluaqatigalugit ikiorsiissutinillu tapertaqartillugit ilinniartitsissummut atatillugu ataqatigiiffinnik uppernarsaasinnaaneq
- c) ilinniartitsissummut atatillugu ataqatigiiffiit ineriartormilum sammiviit nassuiarnissaannut oqariaatsit teoriillu naapertuuttut atorsinnaaneraat
- d) suliamut atatillugu ajornartorsiummik oqallisiginninneq, oqariaatsit, teoriit aamma assersuutit naapertuuttut suliamullu tunngatillugu ilisimasat atorlugit
- e) kisitsisinik atortussiat suliarisinaanerat, tamatumunnga ilanngullugit kisitsisitigut anguniakkat aamma naatsorsuinerit, tassuunakkullu takutillugit suliamut atatillugu ataqatigiiffiit ineriartormilum sammiviit
- f) suliamut atatillugu tunngavilersuineq pissusissamisoortumik ataqatigiissoq aamma inerniliineq – eqqoqqissaartumik nikerartumillu.

Ataatsimoortumik naliliineq tunngavigalugu ataatsimik karakteriliisoqassaaq.

Oqaluttariarsorluni misilitsinnermi soaarummeertup inuiaqatigiilerinermi illisimatusarnikkut tunngavilinnik takutissavaa inuiqatigiinni ajornartorsiummik ineriartormilum sammivinnik paasinnineq.

Naliliinermi makku pingartinneqassapput:

- a) suliamut atatillugu ajornartorsiummik oqaasertaliineq, misissuineq oqallisiginninnerlu
- b) suliamut tunngatillugu pingaarnernik takunnissinnaaneq, tassuunakkullu assersuutit naapertuuttut, suliami ilisimasat, oqariaatsit teoriillu ilinniakkap immikkoortuinit arlalinneersut nammineerluni atorsinnaallugit
- c) ilisimasanik atuinermi aamma oqariaatsinik teoriinillu paasinninnermi ataqatigiissitsisinnaaneq itisilerisinnaanerlu takutissinnaanissaat
- d) inuiaqatigiilerinermi ilisimatusarnikkut periutsit pillugit ilisimsat atortussiat uppersussusiannik naliliinermut atornissaat
- e) suliamut atatillugu ajornartorsiuutit oqallisigisinnaanera sanilliussinnaaneralu aamma isumaq pillugu ataqatigiissumik tunngavilersuisinnaaneq
- f) suliamut atatillugu ataqatigiiffiit uppersarsarnissaannut atortussat annertunerusut sanilliullugillu suliarinissaannik pisinnaasaqarneq, tamatumunnga ilanngullugit nassuiaanerit aamma kisitsisitigut anguniakkanik ataqatigiiffinnillu atuisinnaaneq
- g) ilinniartitsissutit taksonomimi killiffiisigut misissueqqissaarsinnaaneq saqqummiinnaanerlu ilinniartitsissummi oqariaatsit atuutugalugit.

Ataatsimoortumik naliliineq tunngavigalugu ataatsimik karakteriliisoqassaaq.